

...Drag norodul meu
Ține datina străbună ca credința'n Dumnezeu
E nemernic cine-o uită!..

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul II. No. 2
Februarie 1924

Soc. culturală „M. Eminescu”

J.-Severin.

Director: *M. Gușiță.*

Administrator: D-r P. Pleniceanu.

APARE LUNAR

Redacția și Administrația: STRADA DECEBAL 52 B.
SEVERIN.

LEI 8.

Societatea culturală „M. Eminescu”

„DATINA”

Anul II. No. 2. Director: M. Gușită. T.-Severin.

SUMARUL:

OTRAVĂ DE CONDEI	M. GUȘITĂ
RRIVELIȘTI DE IARNĂ—POEZIE	G. RETEZEANU
UN POET POPULAR: N. VERNICUȚĂ,	AL. BARGAGLIA
POEZIE POPORALĂ	N. VERNICUȚĂ
GOANA DUPĂ ORIGINALITATE	CONST. D. IONESCU
DORINȚA—POEZIE	I. VANIA
PIATRA DE HOTAR...	HUL. PREDESCU
DIN PLOAIA RAZVRĂȚIRII...—POEZIE	E. VANIA
INSEMNARI	
SCHIȚE—DESEMNIURI	G. SIMIONESCU

Cișeele proprietății „Datinei”
Reproducerea oprită.

Monumentul lei 100 pe an.

Otravă de condei...

Printre romanele lascive și de import ale vremii, ce se răsfață în rafturile și pe mescioarele frumos lustruite ale buduarelor celor atât de subțiați la simțire, printre volumele de poezie dogită, printre ciupercaria de reviste cu învelitoare ațățator colorate, printre foile politice de tot soiul cu afacerile lor mărunte și inveninate; cine mai are vreme să-și aducă aminte și de *Pildele lui Esop* ?...

Și totuși minunate povestiri pline de tâlc și înțelepciune, zac în această cărtică.

Imi vine'n minte una:

Intr'o zi Xantus—filozoful, al cărui rob era Esop,—hotărăște să dea prietenilor și mai-marilor cetății un ospăț îmbelșugat și-i dă în grijă lui Esop ca să cumpere și să gătească tot ce-o fi mai bun. Esop pregătește toate mâncările numai cu limbă. Xantus supărat că sclavul nu i-a ascultat porunca și că mesenii sunt nemulțumiți îl ceartă. Sclavul însă îi răspunde: Zadarnic mă ocărești. Ce poate fi mai bun în viața decât limba? Toată învățătura prin ea se arată și se învață. Prin ea se fac nunțile, se zidesc cetățile, se mântuesc

oamenii și mai înfărgit toată viața noastră prin ea stă. Așa este, au grăit meseții dând dreptate lui Esop. A doua zi Xantus voind să spele rușinea a făcut iarăși masă mare poftindu-și prietenii; dar ca de astădată să nu mai incurse treaba cu o slugă așa depe dos croită, i-a dat în grije ca să rostească pentru masă tot ce o fi mai prost și mai rău.

Esop a rostit mâncările tot cu limba și la muștrarea aspră a lui Xantus a răspuns: Nu te supăra stăpâne, ce poate fi mai rău decât limba? 'Au nu din cauza ei se strică cetățile și se omoară oamenii; nu prin ea se fac toate minciunile, blestemele și jurămintele strambe, nu prin ea se strică împărățiile, domniile și căsătoriile?....

*
*

Minunată-i puterea cuvântului când pornește pe calea binelui și groaznică când îndeamnă pe aceea a răului.... și pentru adevărate câte pilde n'avem în mănunchiul de viață al fiecăruia și mai ales câte, în acel al neamurilor!

De câte ori puterea aceasta a cuvântului n'a mântuit ori n'a dus la peire oameni și neamuri și de câte ori n'a înseninat ori n'a întunecat vieții!.... De când însă născocitorul din Maiența harăzi omenirii graiul scris, puterea aceasta a cuvântului ajunsă negrăit de uriașă. Gânduri negre ori senine, de aproape ori de-aiurea, tainuesc cu fiecare, la noi acasă și pretutindeni; ne înalță ori ne pângăresc sufletul, ne distramă credințele ori ne infiripă năzuințe..

Să ne fie îngăduit să credem că de multă vreme oamenii și popoarele sunt mâunate mai numai de puterea aceasta negrăită a cuvântului scris. Și atunci când pornește pe calea învrăjbirii și a răului, amețește mințile, scormonește patimile, răpește nădejdea unor zile mai bune, otrăvește și destramă totul.

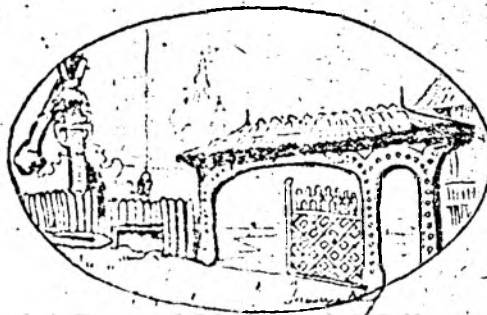
Hotărît lucru: Nu este otravă mai înveninată și mai distrugătoare ca otrava de condei.

*
*

Și azi când-trebuie să ne infiripăm *gospodăria cea nouă*, când toate gândurile și inimile trebuie să gândească și să bătă pe cât mai mult cu putință la fel, spre a ne putea vedea în liniște de ranile și nevoile neamului vânzolit atâta în trecut și incherbat laolaltă cu atâta trudă și jertfă: Azi când schimbările de lucruri de ieri tarasc

cu ele nemulțumiri firești la tot pasul, mai mult decât ori când, trebuie să răsune dela un cap la altul al pământului românesc, numai vorbă bună și de îndrumare sănătoasă nu de minciună și de învrăjbitură; *trebuie săvîluite cu orice pret năzuințele de înstreinare și de alunecare în afara rosturilor neamului nostru, trebuie mai mult ca ori când, să ne trudem din toate puterile ca să zăgăzuiem otrava de condei a celor ce seamănă vânt ca să culegă furtună.*

M. Gușită

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Priveliști de iarnă.

Sub povara de zăpadă
Abia poate să se vadă
Câte-un horn și crucea sfântă.

Bundo negro în ciomag
Trec spre han: Ajunse'n prag
Se dosfac. La mese cântă

Însotate guri uscate.
Geno negre de păcate
Le îndeamn' ușor clipiind.

Ramuri albe par sticlete,
Într'un ochiu de ghiață fete
Înălbesc. Cămăși glumind.

Lunecă copii pe gârlă,
Câinii latră sus la târlă,
Lupii dau târcoale'n haită.

Popa prin noian pătrunde
Spre lumânărica unde
O bătrân' amar se vaită.

G. Retezeanu

Un poet popular: Nicolae Vernicușă

La eșirea Hidegului din îngustele Văi muntoase ce grăbif coboară, din plaiurile Țarcului și Godeanului, spre a întări brazda Timișului la cheia Arminișului, se cuibărește Rusca Teregovii cu strâmtele ogoare ale Ruscanilor. Stăpânirea mai largă a lor e pe munți, unde se învecinesc și uneori se sfădesc cu Domășnenii și Cornerevinții. E un loc de desfătare pentru cine se îmbată de priveliștea vărsurilor și de bătaia apei cu pietrele, cari nu apără de năpastă sprinteneala păstrăvului.

În sat, afară de 2 greci⁽¹⁾ veniți de aiurea, nu e picor de străin. Să fi sălășluit vreodată aici și alt soiu de oameni decât strămoși de

¹⁾ D-l Deutsch — căruia îi place să-și zică „Daici” și a cărui familie, deși de altă credință, simte nevoie să se rongoze Domnului în biserică noastră; — și d-l Marlimide. „Grec” în Banat însemnează negustor.

ai Ruscanilor de azi ? Nu sunt urme. Tradiția vorbește de „Satu Vechiu“ dela Gura Cheii, cu „pasărea de aur, cu pene de aur“, „cu plugul și boii de aur“ ; și cum acolo ⁽¹⁾ la „Satu vechiu“ se găsesc urmele unui castru roman și altor așezăminte tot române, cărămizi de ale legiunilor X și XIII, „pasărea de aur“ ne duce la pajura legionară romană, idol al oștilor biruitoare ; iar legătura ce fac Ruscanii de azi între ei și „Satu Vechiu“ o privim ca o strălucită punte aruncată peste bezna veacurilor de mult trecute. După tradiție „Satu Vechiu a fost Cetate, Cetatea Timișoara, ⁽²⁾ poate acum o mie de ani, și de aici s'a mutat acolo unde este astăzi“. Ruscanii își au eroul lor eponim, pe *Ruscai Martin*, care este întemeetorul Satului pe ocolul cât l-a putut inpresura pe un cal mic, fără să treacă apă, din zori până 'n seară, când calul a crăpat ; tot el este apărătorul creștinătății împotriva Turcilor. „Impărații, Turc și Neamț, căutau viteji să se bată în locul lor ; Ruscai a bătut pe viteazul Turcilor și puterea a venit iar la Impăratul Nemților“. Sunt Ruscani cari umblă azi să afle „podrumu“ ⁽³⁾ săpat de Ruscai să-și ascunză aurul, armele și banii ce-a avut în satele lui : Catana Gheorghe No. 81 ⁽⁴⁾ depe Ruschița și-a scos un păr mare din grădină, gândind c'o dobândi ceva, dar și-a pierdut părul.....

* * *

Din acest neam și cuib este poetul popular Nicolae Vernicuță din care dăm fragmentele de mai la vale. Un rumânaș blând, mărunț, uscățiv, brun cu ochii albaștri, fruntea lată, fără prea multă vlagă tru-pească, cu palmele întărite de coada săpii și toporului cu cari-și ține casa, Dumineca ținând împreună cu învățătorul strana dreaptă cu glas limpede și dulce. Dela strană a învățat să se roage și să scrie în vremuri de restriște : „Doamne, nu cu mâna ta să mă mustri pe mine, nici cu iuțimea ta să mă cerți“ și : „Tu, Doamne, ai vrut așa ; fie Doamne, voia ta !“ Resemnarea aceasta religioasă i-a întărit-o și credința poporului în ursita mai tare ca orice străduinți omenești : „Doamne,

¹⁾ Constatarea am făcut-o în vara anului 1921, iar materialul găsit se află la Muzeul din T.-Severin.

²⁾ Să nu se ia de aici ca adevăr istoric decât faptul că la vărsarea Hidegului în Timiș a fost un așezământ roman, ale cărui ruine au putut înlesni legenda aceasta.

³⁾ Podrun : lănișa subterană. pivniță

⁴⁾ Este obiceiul în Banat de a se alătura numărul casei la numele persoanei.

rău mi-ai ursit mie, străină lumea să-mi fie. Cred că am fost fără noroc, să stau toată ziua 'n foc"; și tot așa credința în forța păgână a elementelor :

„Pământule păcătos,
Cât ai fost tu de sătos!
Că doi ani tot au plouat
Și tu nu te-ai săturat,
Până când să adunară
Toț voinicii de prin țară
Și cu sânge te-adăpară . . . .”

* * *

La Vernicuță poezia iese din prisosul simțirii :

„Săracă inima mea,
Că mult dor s'o strâns în ia!
Că de dor arde ca focu,
Nici unde nu-și află locu . . . .”

și

„Năcăjit ca mine nu-i,
Numa puiu cucului
Când îl lasă mama lui
În mijlocul codrului
Fără aripi, fără pene . . . .”

iar în altă parte :

„Și-am scris aste șirurele
Căci sunt patimile mele:
„Cine-o prinde să c. tească
Lacrimile să-i pornească . . .
Și eu nu le-oiu săuită ( )
Cât pe pământ voi umbla . . .
Și mai multe-ași fi scriat,
Dar nu pot de suspinat”.

Cu aceste împrejurări de viață și de stări sufletești Niculae Vernicuță împlinește condițiunile adevăratului poet popular, reprezentând cu simțirea sa simțirea tuturor celor la fel cu el, mai puțin talentul și știința de carte. Nu doar că credem că cartea este neapărată pentru ființa poeziei populare, dar ea o poate fixa, o poate scăpa mai ușor de izolarea în sufletul creatorului.

1) săuitat = uitat.

De această putere a cărții își dă seamă și poetul când scrie :

*„Cui îi place să cetească
Să vină la mine-acasă,
Să ia astă cărticeă
Să vadă ce-i scris în ea“*

* * *

Care sunt durerile poetului? Sunt durerile tuturor semenilor lui, dar mai presus de toate despărțirea de nevasta și copiii lui, de tatăl bătrân, rămași singuri, neajutorați. Gândul acesta îl seacă fără răgaz :

*„Că 'n bătae am plecat
Și acasă am lăsat
Nevăstuța mea iubită
De cinci copii ocolită . . .
Și toți cinci erau micuți
Și umblau pe drum desculți . .
Vine iarna cu zăpadă
Și la ei nu-i casa caldă . . .“*

Casa, ograda, satul și Banatul îi sunt „patria“, „țară“ la care îi stă gândul când de repetate ori trece 'n cărticica scrisă la prinsoare în Italia :

*Fie pâinea cât de rea
Tot mai bine 'n țara mea.*

Altă legătură sufletească cu statul ungar, de care ținea când își scria cartea, în afară de faptul că era chemat să lupte ca soldat, nici că se poate bănuși ; iar dacă zice odată :

*Bate, Doamne, pe Sârbia
Când a 'nceput bătălia“,*

aceasta o face numai din pricina nenorocirilor aduse de războiu. O solidaritate sufletească cu interese pentru cari se războia fosta Austro-Ungarie, lipsește ; din potrivă, când pornește să apere Galiția de invazia rusă, blestemă :

*Bate-o Doamnă, de mașină
Că mă trece 'n țară strină!*

Iar împăratului îi cere să se lase de bătae :

*Inălțate împărate,
Lasă te, nu te mai bate,
Că de când bătaie țin
Mi-a secat inima 'n mine :
Au rămas copii fără taț
Și neveste fără bărbat
Și părintț fără ajutor
Și fete pline de dor . . .*

În schimb legătura cu neamul lui, cu „frații de Rumâni“ se vede la tot pasul: poetul stăpânește poezia populară sau popularizată din Banat și din vechiul regat (deci și pe a lui Eminescu și Coșbuc); în caetul său, „scris la prinsoare în Italia,“ își află loc „Cântări Naționale“, între cari „Despărțirea Basarabiei de Rumânia“, „Cântarea tricolorului“; iar când vrea să-și spună durerea chlamă pe „frații de Rumâni“:

*„Ascultați, fraț de Rumân,
O durere să vă spun,
Cea din ziua de Crăciun,
Cum de-amară am sărbat
Pe pământ înstrăinat,
Cu dușmanul la un loc,
Pe pământul Italiei
Prins de focul bătăliei . . .*

Durerea despărțirii de ai lui, rămași în paza Domnului; suferințele și grozăviile războiului; supărarea pe «domnii» și pe „împăratul“ cari-l duc să se bată în țară pentru el „strină“, deși până să cadă prizonier n'a pășit dincolo de granițele Austro-Ungariei; legătura tare sufletească de adevărata lui patrie, Rusca și Banatul românesc; plăcerile ce această patrie i-a sădit în suflet din munții și din cerul ei, din viața sătească cu toate înfățișările ei, — acestea alcătuiesc isvorul poeziei de războiu a lui Vernicuță.

Sensibilitate lirică, nu urmărește cu interes desfășurarea groasnicului războiu, în liniile lui mari sau în acțiunile izolate, ca să ne dea epicul războiului. El vede:

*Numai dorul dorului
În munții Tirolului
Și așa scrie „doina dorului“.*

Poetul are o vădită ușurință în versificare, turnând în calapodul; ce-i este familiar, al poeziei populare, gândurile și durerile lui; are culoarea vie și proaspătă a imaginilor deșteptate de viața petrecută în mijlocul naturii. Cărturarii îl pot citi cu interes, cu plăcere și simpatie; iar pentru consătenii lui trebuie să fie o adevărată desfătare.

* * *

Credem că este de un folos să dăm aci și câteva date din soarta poetului în timpul războiului, și pe cari ni le-a povestit la Rusca: Nicolae Vernicuță No 16, Rusca, înrolat în regimentul de Infanterie 43 din Caransebeș, a luptat în Carpații Galiției, apoi a fost trecut pe frontul italian unde a luptat la Isonzo; după 2 luni, la 22 Oct. 1915, a căzut prizonier la platoul Doberdo (S-E de Gradiscă). Ca prizonier a fost ținut la carantină 8 zile în Palmanova (la vechea graniță cu Austro-Ungaria), apoi dus la Carpi di Modena, unde a stat 15 luni, de aici în satul Servigliano, la nord de Ascoli Piceno, unde a fost ținut cam 9 luni; de aici a fost dus la lucru în Civita Cuana, în ținutul Teramo, de unde, după 3 luni, îmbolnăvindu-se de tifos, a fost dus pentru 3 luni în lagărul din Sulmona. De aici s'a înscris în compania 20 a legiunii române la Piave; companiile aveau câte 400 legionari. Jurământul de legionar l-a depus la Avezzano, pentru regimentul „Ferdinand“, în 1918; a fost trecut la bat. I al Reg. 3 Crișan la *Marinola*; a făcut instrucție în *Roma*.

La *Tarent* se imbarcă pe vaporul *Cleopatra* cu care sosește la *Constanța* în Vinerea St. Paști din 1919. Până să ajungă acasă a trecut tot ca soldat, prin *București*, *Făgăraș* *Satu Mare*; a lucrat 3 luni la minele de aur din *Băia Mare*, unde a primit pe Regele și Regina României. Demobilizat și-a predat muniția în *Oradea Mare* de unde s'a putut îndrepta, după atâta amar de vreme și după așa strașnică colindă, spre căsuța cu nevăstuța și cinci copilași din satul depe prundul *Hidegului*.

Simțim și noi un tremur sufletesc, când ne gândim cu ce pași va fi făcut soțul și tatăl Vernicuță drumul de 3 Km. dela gara *Teregova*, printre holdele satului, apoi în sat prin fața bisericii, pe sub teiul cel mare de dinaintea hanului, ca să intre pe portița de peste drum de școală . . . .

Al. Bărcăcilă.

Ianuarie 1924, T.-Severin.

POEZII POPORALE

Scrise de mine Nicolae Vernicuță din Comuna Rusca . . . când am fost prizonier la Italia, în orașul Carpi di Modena. 1916 1 Ianuarie. 1)

*Frunză verde lemn ascuns
Triste soartă am ajuns,
De copii m'am despărțit
La bătaie am pornit..
Frunză verde de dudău.
Nevastă sufletul meu
Te roagă la Dumnezeu
Să scape și bun și rău
Și să scape dragă și eu!*

*C'o fi, dragă, prea păcat
Să rămâi tu fără bărbat
Și ai mei copii micuț
Să rămână sărăcuț..
Frunză verde lemn aprins
Cătră toți așa am scris:
Vă salut pe toți în carte,
Că cu fața mi-s departe,
Mi-s departe 'n țări străine*

1) Poeziile aici publicate sunt o părticică din carnetul ce ne-a încredințat.

Unde nu cunosc pe nimeni,
 Numai dorul lângă mine!
 Frunză verde chiț de flori,
 Du-te, carte, sus prin nori
 Și 'n Rusca să te scobori!
 Spune-i la a mea nevastă
 De-oi muri să mă jălească.
 Măi nevastă, draga mea,
 Mor și nu te oi mai vedea!
 Săraci copilașii mei,
 Mor și nu mai dau de ei:
 Vai, sărace satul meu,
 Și de tine-im pare rău.

II.

Frunză verde din Bănat
 Când de acasă am plecat
 Eu cu toț mâna am dat,
 Și-am plecat pe drum plângând
 Că mergeam către mormânt ..
 Și iată trenul că vine,
 Nevasta prinsă de mine,
 Și im zise cu suspine:
 Au mă las, dragă, de tine!
 Și plângea și suspina
 Și de min' nu să lăsa...
 Trenul pleacă fluerând
 Copiii 'm rămân plângând
 Și nevasta suspinând!
 Trenul cu noi a plecat,
 Si la Sebeș jos ni-au dat,
 Două luni am învățat
 Cu dușmanul să mă bat,
 Și la două luni de zile
 Mă 'mbrăcară 'n haine sure
 Și pe mașină m'o pus
 La Galizia m'o dus.
 Bate-o, D ne, de mașină
 Că mă trece 'n țară strind!
 La Vazano jos m-au dat,

Pe picioare m-au luat
 Două zile m-au mânăat,
 Și pe noi, D-ne, ni-au dus,
 Tocma'n graniță la Rus.
 Și-acolo dacă am ajuns
 Toți feciorii jos s'or pus,
 Toți cu fața către vatră
 Glonțul să nu-i nimerască.
 Iar Rusu când ni-au văzut
 Cu tunurile au început,
 Cu tunu rău ne bătea
 Si mulți din noi omora,
 Dar pe mulți îi schitodea:
 Unu pușcat in picior
 Tot strigă după ajutor;
 La altul ruptă o mână
 Așteaptă alt glonț să vină
 Și la D-zeu strigă:
 Ia-mi, D-ne, și viața..
 Alții nimic nu zicea
 Numai din suflet ofta..
 Și-atâția răniți eră
 Sanitefii nu putea
 Toți răniții a-i lega...
 Când pe toți îi aduna
 O jale ne cuprîndea.
 Dar odată ni-am trezit
 Că poruncă au venit
 Că de nou să mai luptăm
 Cu Italia piept să dăm..
 Și pe mașină ni-au pus
 Și trei zile ni-au tot dus...
 Talianu ne vedea
 Și mare foc deschidea,
 Dealul se cutremura...
 Dar, D-ne, vai, greu a fost
 Să stai toată noaptea 'n post:
 Frigul rău te chinuia
 Dușmanul pace nu-ț da,

Iar în zori când ni-am sculat
 Toată ziua salve au dat...
 Tunurile ne bătea
 Și frigul ne chinuia,
 Și n'aveam la cine spune,
 Că n'am pe nima pe lume.
 Nu-i nici mamă, nici soție
 Care să im creadă mie...
 Stau în munții reci de piatră
 Unde niaua nu să gală:
 În luna lui Iulie
 Inghetou picioarele! -
 Și pe unde mă uitam
 Niaua pe dealuri vedeam :
 Munți de piatră cu zăpadă,
 Vară nu ie niciodată!
 Și-am scris aste șirurele
 Căci sunt patimile mele..
 Cine-o prinde să citească
 Lacrămile să-i pornească...
 Și eu nu le-oi zăuita
 Cât pe pământ voi umbla

III.

Frunză verde lemn uscat
 Eu din Sebeș am plecat...
 Am plecat la bătălie
 La amara mea robie...
 Dragă nevăstuța mea,
 Ieu te rog nu mă uita :
 Te roogă la D-zeu
 Să mai viu acasă eu...
 La carpați dacă am ajuns
 Eu lângă un brad m'am pus
 Și o carte eu am scris
 Și acasă o-am trimis.
 Lu-te, carte, zboară sus,
 Du părinților-răspuns
 Du-te, carte 'n aer sbori
 Și acuș să te scobori

La pruncuții mei iubiți
 Și de mine despărțiți.
 Spune-le cu dulce graiu
 Cum îmi petrec al meu traiu...
 Despărțit de a mia nevastă
 Și de jalnica mia casă,
 Lăsând pruncii mititei
 Amărăți și vai deiei,
 Lăsând și tată și bătrân
 Fără de nici un sprijin.
 Tu, D-ne, ai vrut așa,
 Fie, D-ne voia ta.

IV.

Frunză verde floricea
 Scris-am eu o cărlicea
 Chiar lângă Italia,
 Subt un munte nalt de piatră
 Despărțit de a mia nevastă
 Și stam în locuri pustii
 Despărțit de-ai mei copii...
 Și-am scris doina dorului
 În munțu Tirolului,
 Am scris jale infocată
 În munțu cei reci de piatră .
 Prin locu-ăsta pustiit
 Numai dor au răsărit ;
 Pe aici n'au crescut flori,
 Numai infocatul dor ;
 Și nici fir de tămâiță
 Numai multe suferințe ;
 Și n'au crescut viorele,
 Numai multe lacrămcle
 Și dureri și chinuri grele.
 Ci aici au răsărit,
 Au crescut și-au înflorit
 Numai dorul dorului
 În munțu Tirolului :
 Umblă pe toate polici
 Rupe inimii de voinici .

Săracă inima mea
 Că mult dor s'o strâns în ia!
 Că de dor arde ca focu
 Nici unde nu-s află locu.,
 Doamne, rdu mi-ai ursit mie
 Străind lumea să-mi fie!
 Cred c'am fost fără noroc
 Să stau toată ziua 'n foc
 Si șă mă trag tot pe foale
 Ca o rămă fără picioare

V.

Rășai, lună, și sui sus
 Si du la mândra răspuns
 Si să-i spui lună cu bine
 Să nu plângă după mine.
 Să-i spui mândrii lamurit
 Să știe ca n'am murit...
 De-ar da bunul D-zeu
 Să fie pe gândul meu,
 Cu hătăia să se găte
 Si feciorii să să scape
 De necaz și de suspin
 Si de foame și de chin!
 Că ieu traiul ce-l traiesc
 Nu pot sa vi-l povestesc!

VI

Pământule păcătos,
 Cât ai fost tu de sătos:
 Că doi ani tot au ploiat
 Și tu nu te-ai săturat
 Până când să adunară
 Toți voinicii de prin țară
 Și cu sânge te-adăpară.
 Si-acu toată lumia plânge
 Că tu te adăpi cu sânge.
 Vai săracii fecioarei
 Cum mai trec plumbii prin ei,
 C'așa vin plumbii ca ploaua
 Feciorii pică ca roaua . . . . .

Bate, Doamne pe Sârbia
 Când a început bătălia!
 Înălțate împărate,
 Lasă-te, nu te mai bate,
 Că decând bătaia ține
 Mi-a secat inima 'n mine.
 Au rămas copiii fără taț
 Și neveste fără bărbăț
 Și părinț fără ajutor
 Și fete pline de dor.

VII

Frunză verde fân și paie
 Când eram eu la bătaie
 In anul ce să numește
 Nouă sute cincisprezece,
 In luna lui August
 Mare luptă am avut
 Și greu, Doamne, am trăit
 Că de sete eram fript . . . .
 Nici gura a ne udă
 Numai foc groasnic eră . . .
 Eu la Domnul mă rugam
 Când plumbul de tun vedeam.
 Cât de iute el venea
 Lângă mine să spârgea . . .
 Dumnezeu s'au îndurat
 Și de gloanță m'o scăpat.

VIII

Jele-i Doamne, cui i jele
 Jele-i nevestutii mele,
 Că ia șade singurea
 Numai copiii cu ia . . .
 Eu vârs lacrimi și plâng
 De jăle că nu mă lasă
 Domnii să mă duc acasă
 La copii și la nevestă . . .
 Vine iarna cu săpadă
 Și la ea nu-i casa caldă.
 Năcăjit ca mine nu-i,

Numa puiu cucului
 Când îl lasă mama lui
 În mijlocul codrului
 Fără aripi, fără pene :
 Ar sbura, dar nu-i putere.

IX

Frunză verde ca iarba
 De când ține bătaia
 Nu veș pe nime răsând
 Ci veș plângând și jelind :
 Înălțate împărate,
 Lasă-te de-a te mai bate
 Că rămân sate pustii
 Numai femei și copii;
 Dar bărbaț nu mai udesc¹⁾
 Că'n războiu să prăpădesc . . .
 Cui îi place să cetiască
 Să vină la mine acasă
 Să ia astă cărticea
 Să vadă ce-i scris în ea.
 Că ieu această scrisoare
 Am scris o cu mare jele . . .
 Și mai mult aș fi scriat
 Dar nu pot de suspinat . . .

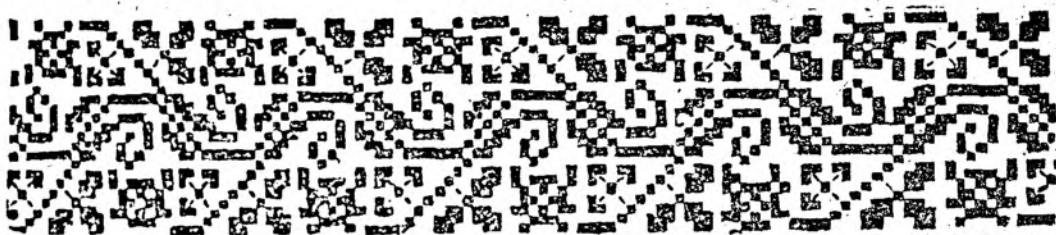
Eu de moarte de-oi scăpa
 Și mai multe voi scria :
 Toate câte voi păți
 În carte le-oi tipări . . . .
 Iară dacă'o fi să mor
 Să-mi faci groața în obor,
 În obor sau în grădina,
 Să mă chemi sara la cină;
 Și când te duci să te culci
 Să vini la mine să strigi,
 Să te-aud eu din mormânt,
 Că nu te zău²⁾ nici când.
 Și să vii tu, draga mea,
 Sara și dimineața ;
 Dacă lucru vei găta
 Să te pui pe groața mia ;
 Dară și la mieș de noapte
 Iar să vini să veși ce-oi face,
 Să mă strigi, dragă, pe mine
 C'ai trăit bine cu mine.

Nicolae Veruleuță,
 din Rusea Teregovii.

¹⁾ udesc = rămân

²⁾ zău^{it}—uit,

Goana după originalitate

Pe marginea volumului „*Aur sterp*“ de Al. A. Philippide

Sufletul omenirii e într'o continuă prefacere. Formele, tiparele în care încap devin de la o vreme insuficiente, de aceea se impun altele nouă care să-i înfățișeze justa sa valoare. Veșnica frământare în domeniul realităților politice și sociale legitimizează lupta pentru acel „mai bine“ care să intrupeză și să răspundă unei necesități.

Arta este și ea un exponent al acestui suflet în neîntreruptă prefacere și ori de câte ori adevărurile emoționale sunt altele, atunci în mod firesc, inexorabil se produc curente, lupte pentru atingerea formei nouă care să închidă în sine rezultanta unei evoluții.

În acest chip s'au produs toate prefacerile în cursul istoriei umanității, de la idealurile artistice troglodite scrijelate pe boltituri de peșteri până la actualele tendințe reformiste ale artei moderne. De bună seamă înnoirile nu s'au produs fără ciocniri violente sau uneori fără îndelungate și îndârjite lupte. Totdeauna s'a reacționat de către conservatorul cuminte care nu lasă să se impună cruptiv niciodată ceea ce este nou, ci să se strecoare în urma unei critice severe. Cu toată energia valului de critică iluminată și elocventă a lui Savonarola, idealul umanist, elaborat de secolul XIV prin Dante și Petrarca, se impune viguros prin Poliziano, Lorenzo de' Medici, Leonardo da Vinci, Raffaello și Michelangelo. Renașterea italiană se produce cu forța unei vieți nouă, adâncind creștinismul prin idealul artei păgânismului. La fel cu toate celelalte înnoiri. Romantismul Revoluției franceze ia atitudine hotărâtă în fața clasicismului secolului lui Ludovic XIV și produce mișcare nouă, tocmai fiindcă răspundea unei schimbări produse anterior în masa omenirii. Intreaga istorie a civilizației ne stă la dispoziție cu pilde cari ar ilustra acest adevăr :

Numai acele forme s'au impus cari au încorporat un suflu de viață, bine înțeles exteriorizat prin ajutorul pârghiei simfiriei sincere și puternice.

Cercetând literatura noastră de după Eminescu și Coșbuc — cari au răspuns unei chemări profunde — și apropiindu-ne mai ales de zilele noastre, ne surprinde dorința de inovare a creatorilor. De la desennul lui Grigorescu și până la al contemporanilor este drum lung: Cei de astăzi par'că nu mai cunosc aceeași tehnică. Ei dor nețărmurit de a fi noi, originali cu orice preț, cu prețul de a schița exagonul lui Kekule prezentându-ni-l drept imagine omenească, cu prețul de a face o înregistrare de buimăceli maladive incoerente și etichetându-le drept poezie. Aceasta nu e originalitate izvorită din necesitate, ci bizarerie voită pentru a atrage atenția.

De sigur astăzi nu ne mai mulțumește numai pastorală lui Virgiliu. Su-fletul modern s'a cutat și are sensibilități necunoscute vieții primitive și patriarhale. Aceasta însă nu implică excentricitate, lipsă de unitate estetică sau imagini triviale și imposibile.

Aspectele sunt foarte variate. Ne vom ocupa de câteva, nu pentru a înlătură sau consacra, căci aceasta intră în sarcina autorităților critice, ci pentru a informa publicul care își poate pierde vremea zadarnic, de cele mai multe ori, citind la întâmplare ceea ce cade în mână.

De data aceasta am ales volumul de "poeme" al d-lui Al. A. Philippide intitulat cu vădită tendință de a fi original „Aur sterp”.

Autorul, pe lângă „Considerațiuni confortabile” (Insinudri), a publicat în „Viața Românească” o parte din aceste poezii pe cari acum le scoate în volum. Bătrâna revistă ieșană — la noi 15 ani de existență înseamnă bătrânețe și la această vârstă sunt firești puerilitățile — cu reputația pe care și-a câștigat-o și-a putut permite să lanseze un tânăr poet care pe lângă talentul ce-l are, ca să pară că e și mai mult, își îngăduie să îngaimă copilării și să afecteze stări sufletești imaginare.

Comitetul de redacție, cu ai căror membrii poate d-l Philippide e prieten și concetățean, a putut să interpreteze cu oarecare bunăvoință drept poezie ceea ce e numai incoerență de imagini poetice fără axa centrală de cristalizare a unui sentiment. Și iarăși a putut, tot pe baza apropierei sufletești, să i se pară că este emoții nat citind versurile sale. Noi cititorii, cari nu avem alt criteriu decât cel artistic format din adăparea la izvoarele limpezii ale poeziei clasice, cari ne-am modelat simfirea și am dobândit gust și admirație citind pe Eminescu; Creangă și Coșbuc nu ne putem lăsa fermecați de rafinăriile iluzioniste ale acestei muze nouă.

Par'că poetul însuși și-a căutat dorul nesățios care-l mână spre originalitatea cu orice chip:

„Ca o fiară
 „Cu coama de-apusuri roșii în vânt,
 „Cu dinții ca niște pumnale de-argint,
 „Gloria zbiară . . . . (sic).
 „O sânt (sic) mereu în mine cum se sbate
 „Și ghiara ei sub fruntea mea străbate
 „Ca un cuțit!
 „Și-mi răsvrătește gândurile toate . . .
 „Mă scurmă ghiara-i otrăvită și adâncă,
 „Și sufletul, bucată cu bucată, mi-l mănâncă:
 „Și'n mine'ntemnițată ca'ntr'o cușcă
 „Zbiară și mușcă“.

Din cauza acestei „glorii hohotiloare“ care „zbiară și mușcă“ sufletul poetului e capabil să vadă și în gunoae teren de inspirație.

Iată prin ce ochelari diformi și ciudat colorați vede primăvara :

„Căruțe cu gunoae au huruit pe străzi,
 „Și s'au întins la soare câni galbeni prin ogrăzi . . .

„In târg, țărâncile cu picioare goale
 „Au s'aducă smântână proaspătă în oale
 „De lut, acoperit cu brustur clăpăug . . . .

Au s'aducă smântâna care să hrănească nobila celulă nervoasă a poetului anemiatic care vede mereu „înmormântări de oftigoși“ (sic).

Nu mai puțin titlurile grupurilor de poezii sunt extravagante, citiți: „Din loamna primăverilor de eri“ „Popasuri pe marginea vremii“, „In preajma vesniciei“.

Dar poetul mai e novator și din alt punct de vedere. In Iași, unde d-l. Gorge Pascu face filologie românească după norme medievale nu se putea să nu se contagieze și d-l. Philippide sau, probabil tot din mania ca să nu fie ca toată lumea, își făurește și dânsul o ortografie sui generis: sânt pentru simt, lacrâmi în loc de lucrâmi, apoi: sânșur, stânșe, sântșuri, țânșur, etc.

Aceasta în treacăt, fiindcă pentru poet se pune o altă problemă centrală și gravă, d-sa se întreabă:

„Al meu mi-e sufletul, ori mi-e strein?“

I-am da șfatul pe care cu grație poetică îl oferă altora:

„Nu-i bine să privești de multe ori
 „Amurgul aiurit de vânt și ciori . . . .“

Intr'o romanță, care nici pe muzică pusă n'ar legăna în visări sufletul vreunui om, poetul mărturisește:

„Mi-e bolnav cugetul și-aș vrea să-l rup
 „Cum rupi unui painjen un picior!
 „Și sufletul mă doare — ca un trup!
 „Din mine-aș vrea să-l scot, și să-l omor
 „Să nu-l mai sânt în mine cum se sbate,
 „—Ci să-lucid, și să-l încarc în spate,
 „Să-l svârt în gârlă și să-i cânt pe mal
 „In violet minor (nici nu se putea altfel)
 „Cum cântă vântul când pe-aproape-i toamnă . . .

E în acest volum un bazar simbolist în care se întâlnesc printre alte produse exotice și multe clișee uzate: „note fumurii“, „melodii de lună“, „cântec fără grai“, „muzică albă“, „drumuri cari vin din Nicderi“ Sau în „Cântecul Nimănu“, închinat unui „Deo ignoto!“ poetul declară:

„Sătul de-avântul van, de visul mic,
 „Imi voi cuiopti statue din nimic . . . “

Un suflet bolnav, pentru că nu poate infiripa de cât prea puțin din ce năzuește. Vede: „pompe funebre de calici“, are halucinații de „păreți cari au plecat în sbor“, îl obsedează „cuiburile vechi de ciori“, privește cum „în zări plutește o stație de soare . . . “ și: și-a „despletit privirile pe vânt“, îi sunt

„—Serile pustii ca niște case
 „Cu geamurile scoase
 „Și păreții goi . . . “

De bună seamă nu lipsesc: țintirimul, craniile, scheletele, spinii și balaurii Astfel e firesc ca în poezia pe care o așază la urmă „Indemn la drum“, d-l Philippide să cânte:

„De-acum îngroapă-ți sufletu'n pământ
 „Spini vestezi îi vor crește pe mormânt
 „Cu frunze'nfipte'n vânt ca niște ghiare
 „—Vor răsări flori albe de turbare,
 „Ca niște crini mucegăiti murdare . . . “

Socotesc că cea mai umilă revistă ar fi consacrat răbdătorului coș această exuberantă risipă de imagini sterpe, adevărate piese de muzeu de psihologie.

Toate câte le-am înfățișat până acum sunt note cari șipă, își supără ochii și urechile sufletului și trec departe de bunul simț. Sunt însă multe alte ciudățenii, ceva mai insinuante, sunt flagrante călcări de estetică pe care au consacrat-o secolii de simfirie și artă. Pentru d-l Philippide „Infășurată în văzduhul moale,

„Lumina cu picioarele pe cer
 Pășește-agale . . . “

Pentru d-sa sunt „stele de păcură pe cer . . .” și „îngeri de smoală”
pârâul curge ca un „șnur de vânt” și „luna e tot „un fir de vânt,
vîrzui”. In » Veghe» d-sa vede :

„ . . . cerul orb, de-asupra, deschide'n gol o gură
„Cu vineți dinți de stele, sclipind sălbatic toate!”

Arta poezului nu-i erotică, ar vrea să fie reflexivă, astrală.

„Nu știu, nu-mi pasă de nimic:
„Pământul pentru mine-i mic!
„Sentimentalele suspine
„N'au nici un farmec pentru mine,
„Mărturisesc . . .

Dar, pustnic obosit, adorm din nou,
In praful visurilor mele moarte . . . .

căci :

„E mult până la Steaua de cristal,
„Sărman parfum sentimental ! . . .

(Pastel pustiu)

Cu toate acestea :

„Păstrăm în noi talazuri mari de scrum,
„Asemenea acelora din lună . . . .”

(Prohod)

D-l Philippide, cași mulți alți corifei ai poeziei nouă, e cu desăvârșite
nesincer, înddește elucubrații construite cu meticulozitatea conștientă de a sur-
prinde pe cititor printr'o originalitate aparentă, falsă. Visătoria d-sale necro-
polică, macabră și astrală, nu este nici chiar de domeniul fantaziei unui suflet
bolnav, cel mult ea poate des Gusta și imbolnăvi pe cei ce au nenorocul să-i
deschidă volumul de versuri.

Ori de câte ori zburdă spre înfuit și vrea să taie zboruri largi, talentul
pigmeic nu-l ajută. Alambichează materialul de inspirație și toate elementele
superioare se volatilizează, lăsând pe fund numai rezidii de visări anormale, săl-
batice, grotești și neartistice.

Cu atari producțiuni d-l Philippide nu promovează de loc poezia româ-
nească, o înjoseș'e, o prozaizează, punând sufletele să sbiere, să mugească
și nălucile să urle.

Și totuși d-l Al. A. Philippide nu este lipsit de talent. Dacă ar vrea să se desbère de exagerări și ticuri, dacă ar lăsa călătoriile reflexive spre lună și astre, dacă n'ar vrea să fie altul decât este, l-am citi cu plăcere și în antologiile literaturii românești ar figura cu modestă cinste câteva frânturi din poezia sa. *Crinul*, *Păinjenis*, *Seninatate*, *Pastel*, ajung să realizeze ceva, fiindcă subiectele nu depășesc forțele poetului.

Hotărît însă nu avem aface cu o inovație, nu recunoaștem aici nici o părțică din sufletul actualei societăți, ci numai râvna d-lui Philippide de a fi nou cu orice preț; e un aspect din varietatea de rătăciri cari bântue și literatura noastră de la o vreme încoace, e unul dintre cei ce se antrenează pe stadionul literar unde se dă goana pentru originalitate.

Const. D. Ionescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dorință...

De m'ai vedea cum te aștept în sară
Medumerit—cu pleoape 'nrourate
Așa cum te-am privit întâia oară,
Poate-ai veni odată pe'nserate!

Dar pe aci, 'n orașe fără zare
E cerul sus și cântecele-s moarte,
Nu poți să vezi nici luna cum răsare
Și nici pe mine.... sunt așa departe!

Din bălciul de credințe 'nstreinate
Aș vrea să te fi luat aici cu mine,
Să rătăcești pe câmpuri sămănate
Ca roua dimineților senine.

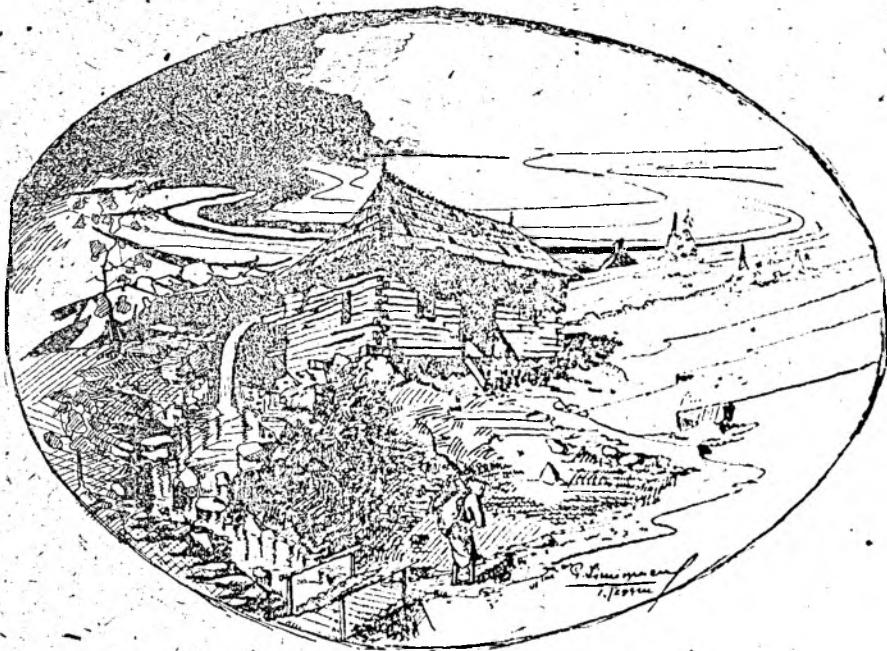
Să-mi pari strălucitoare 'n umbra serii
O lacrimă de cer înmiresmată,
Să lași un strop din seva primăverii
Pe fruntea mea de gânduri frământată.

Ar tresări în ochii mei lumină
Ca florile de nufăr peste ape,
Aș sta de veghe'n nopți cu lună plină
Și te-aș simți de sufletu-mi aproape.

Tu însă ai rămas și-acum-târzie-
Durerea toarcă'n foșnet de mătasă
Futoare lungi de grea melancolie
Pe ochii-mi duși spre-o zare luminoasă.

I. VANIA

Piață de hotar....

Ți-aduci aminte de Conu Dinu, cel din urmă vlăstar al neamului Fireștilor, care de câte ori ne duceam să petrecem, câteva zile din vacanța mare de vară pe minunata vale a Dumbrăvei, ne fermeca și ne biruia cu poveștile lui, cu glumiile lui dar mai ales cu sfaturile pe cari ca încheere, ni le punea totdeauna în față.

Știi că avea un singur copil, singurul prieten al meu și al tău, pe Silvestru, care s'a despărțit de noi de sunt atâția ani, ca să se ducă să-și sfârșiască anii de învățătură prin țări streine. Conu Dinu, deși om cu stare, n'a prea vrut la început să-l lase să plece de lângă el, fiindcă avea de gând să-i lase pe cap moșia, s'o muncească și să facă cu ea, ce o vrea. El n'o mai putea ține, fiindcă îmbătrânise și munca se făcea acum mai greu ca altădată, dar a stăruit din răspuțeri cu-coana Ana, care spunea totdeauna celor cari veniau s'o întrebe de sănătate, că nu e prin împrejurimi copil mai cuminte și mai frumos ca Silvestru și că e hotărâtă, ori-ce s'ar întâmpla, să-l trimeată în străinătate.

Anii s'au scurs pe nesimțite.

Tu ai rămas aci unde te găsești, în acel sat înfipt în coasta de piatră mun-

trosă, împărțind cu jertfa inimii tale dreptatea celor săraci, umili și nedreptățiți, iar pe mine m'a aruncat soarta în orașul acesta, departe de tine să mă sbat în aceeaș robită luptă pentru împărțirea dreptății.

Astăzi e cea dintâi zi de vacanță din luna lui Cuptor. Imi strânsesem lucrurile și mă pregăteam să plec așa fără țintă, să hoinăresc prin largul lumii necunoscute . . .

Dar ceva lăuntric mi-a scos în față vacanța de copil. Te-am văzut pe tine pe Silvestru și am uitat că am să mai plec undeva departe.

V'am zărit aproape de mine, am auzit urarea de bun venit, de odinioară a Conului Dinu rostită cu căldură din pridvorul de sus, mi-a răsărit în ochi răsul blând, care-i strângea în cute obrazul uscat, lăsând să se vadă dinții lui lungi și rari, privirile înlăcrămate de bucurie și părul lui argintiu dat în sus ca o perie

Și atânci planul meu de a cutreera în largullumii necunoscute s'a prăbușit ca niște ziduri de abia ridicate, și anii cari trecuseră peste frunțile și peste bățile inimii noastre m'au rechemat spre locurile de odinioară și mi-au poruncit să le regăsesc urma. Voj avea acest fericit noroc nu știu. Dar ceea ce știu este că poți găsi totul în lumea asta, în afară de popasul anilor cari nu-și sfârșesc goana lor nedeslușită, niciodată.

Și m'am dus să aflu comoara atâtor ani pe șesurile Dumbrăvei, pe malurile apei ei limpezi unde ațipeam în mireasma florilor de măcieși, pe linia satului, la țarină sub cei trei nuci, unde jucam hora cu fetele și flăcăii, la fântâna din poarta primarului unde ne găseam de lucru toată ziua și sus în dealul de mestecăni unde ne-am risipit atâtea nopți, atâtea iluzii dar mai ales atâtea nădejdi...

Când am plecat dela oraș nu credeam că o să ajung atât de repede în Fireni.

Dar cine-i mai poate cunoaște!..

Nimic din ce a fost odată. Nu-i vorbă a pustiit și răsboiul, au dărâmat și tunurile vrăjmașe din bogăția și frumusețea acestui sat, dar casele scâlciate, ferestrele sparte și murdare, bălăriile crescute în curți și pela porți, te îndrituesc să crezi că pe aci a trecut vântul pustiului.

Și mă întreb : au fost Firenii totdeauna așa cum îi văd eu astăzi, sau vremea cu neînțeleasa ei meșteșugire mi-a crestat din văpaia de odinioară a sufletului cald, vesel și blând, în care mă învățasem a-i înfășura, atâția ani de-a rândul îl Pământul, pietrele mari și colțuroase depe dealuri s-aceleași ; aceleași ulyi tăcute adumbrite de vișini și de cireși, aceeaș albie liniștită a Dumbrăvei, aceeaș pădure de arini de unde culegeam cele dintâi brânduși și viorele, aceeaș fântână și țarină. Toate-s aceleași... Simt însă că din templul sufletului nostru s'a clintit o lespede și nu e mână care să-i mai găsească locul.

Căruța mică de munte de abia se mai ține în încheeturi iar cei doi cai mărunți și înfundați suie în silă cu capul în pământ, cu nările umflate de răsufarea obosită, drumul costis, care duce din linia satului spre dealul din

stânga, unde se leapădă casa 'naltă cu pridvor a Cuconului Dinu Fireanu. L-am zărit în sală cu ochelarii mari aduși după urechi, cari sticleau în soare, obosindu-se să deslușească cine-i călătorul care s'apropie de casa lui. Credea de sigur, că-s un drumeț rătăcit depe alte meleaguri, care întârziat pe plaiurile îndepărtate ale Firenilor, a venit să ceară adăpost și odihnă.

După ce am ajuns sus în pridvor și am sfârșit cu îmbrățișerile și cu vechile mărturisiri, după ce am trecut prin fața ochilor toate aducerile aminte, scoase din buzunarul hainei o hârtie scrisă, ținută cu grije pe care mi-o puse sub ochi s'o citesc, dar pe care n'o slăbea din mâini. Era o veste trimisă Conului Dinu și care suna astfel: „Vin peste cinci zile”—Silvestru

Bucuria ce am văzut-o în față dar mai ales în ochii cuconului Dinu și lacrimile de bucurie cari-i umpleau ochii m'au înduioșat și mi-au înfiorat inima ca'n vremurile marilor bucurii.

Și-a început să-mi povestească de ce a chemat pe Silvestru în țară. E bătrân obosit, e trudit, și din moșia lui întinsă de odinioară—și aci începu să se întunece, iar glasul să-i tremure—din pământul pe care l-au stăpânit boerii Firești din tată în fiu sute de ani, i-a luat legea pentru țărani tot aproape, și i-a rămas doară să stăpânească câteva zeci de pogoane, pe cari nu vrea să le risipească.

De aceea l-a chemat pe Silvestru la Fireni să-i arate piatra care a strejuit hotarul sute de ani, și pe care țărani i-au adus-o cu carul în bățătură.

Hotarul moșiei Fireni s'a spart, numele celor cari au stăpânit-o și se află scris pe piatra de hotar, par'că ar avea ceva de spus. Și cum stă înclinată în fața casei înalte și cu pridvor, îl înduioșează pe Conu Dinu, îi scapără ochii și par'că se așează cu cele patru muchii ale ei pe inima lui, să-l înăbușe să-l strivească, și să-l îngroape ca într'un coșciug.

Dece mi-a dat Dumnezeu, zicea Cuconu Dinu, să răsplătesc eu marile păcate și să fiu numai eu mărturie la povestea unui neam care se sfârșește....

Dar nu, nu se poate. Silvestru va veni. Măine e a cincea zi de când am primit vestea de la el.

Li voi spune toate astea și el ca un copil cuminte are să m'asculte. Și după ce am cinat afară în sala cu pridvor, în mireasma fânului cosit de curând, care venea din ograda din față, sub lumina dulce și liniștită a lunii, care se oprise par'că sus în culme, deasupra gropii unde piatra din curte strejuiuse sute de ani hotarul moșiei Fireni ne-am despărțit pentru o noapte.

* * *

Sunt de trei zile în Fireni și am colindat fără preget locurile bățătorite odinioară. Câtă schimbare, Doamne, și câtă prefacere în neînțeleasa înfiripare a lumii!

Silvestru, copilul desmierdat al cuconului Dinu a venit de două zile, dar e atât de înstreinat și atât de ursuz și rece că n'am mai avut curajul să-l mai duc cu gândul înapoi la atâtea lucruri frumoase și pline de farmec.

Copilul de acum douzeci și cinci de ani, cu plețe aurii cu ochii mari negri, copilul cuminte al cucoanei Ana, Dumnezeu s'o ierte, prietenul meu nedeslipit căruia îi încredințaseră toate tainele sufletului, numai cunoaște pe nimeni, și nimic din cece a fost odată.

Îi vorbesc atâtea dar în van. De aceea cu gândurile risipite și desnădăjduite m'am hotărât să plec mâine. Mă ține doar rugămintea cuconului Dinu. Azi când i-a spus pentru ce l-a chemat în țară, Silvestru s'a uitat lung la el și zâmbindu-i neîncrezător i-a răspuns:

— Eu să rămân în Fireni? Pentru asta am învățat atâtea amar de ani, ca să viu să mă închid în acest sat cu oamenii ăștia neștiutori și răi, să mă apuc eu de răscolit ogoarele cari ți-au rămas, să fac socoteli toată ziua, ca să văd ce iau și ce dau, să nu am cu cine schimba două vorbe bune, să stau eu înclis în casa asta mică, în bățătura plină de vite, să aud numai mugetul lor, behăitul oilor și strigătele argatilor? Nu! Asta n'o pot face pentru nimic și pentru nimeni în lume.

— Ia uite-te tu, Silvestru, uită-te sus colo unde se împreună semănăturile cu pădurea, uită-te jos pe unde șerpuește Dumbăvița și prinde cu ochiul celelalte două margini ale moșii Fireștilor și vei vedea atunci ce trebuie să te țintuiască locului aci. Peste tot mișună țărani. Sunt locurile lor acuma. Era și drept și bine să se facă ce s'a făcut. Să muncească pământul cine știe să-l are și să-l semene iar în vremuri de bejenie cine poate să-l apere cu viața.

Să-i vezi cum vin primăvara, cum aruncă plugul pe brazdă, cum se apleacă pe coarne, cum strigă și hăulesc, cum se înțeleg cu vita de-ți pare că și ea e tot om....

Din marginile pădurii iese fumul dela focuri, unde femeile fac de prânz ori de cină. Ele lasă leagănele cu prunci pe brazdă, îi acoperă cu frunze și așa de dornici sunt de pământ și acești copilași, că abia desfăcuți din fașe pornesc ca niște lighioane pe brazda trasă de părinți și apucă cu mâinile lor mici din pământul negru și ravăn, îl aruncă în leagăn și'n sân, îl pun în poala cămășii mici de cânepă, fac din el mușuroae ca niște case închipuite și-l strâng de multe ori la piept ca pe cine știe ce bun rar și sfânt.

Săraci au fost de pământ oamenii ăștia, cari au trudit și au îndurat nevoile atâtor vremuri că și sângele copilașilor lor țipă după pământ...

— Atunci la ce să mai rămân eu aci în Fireni?

— Tu mai poți lua peste ce a rămas din trupul moșiei încă o sută de pogoane. Îți dă legea dreptul la acestea fiindcă ai învățat prin școli cum trebuie să se muncească pământul. Chiar dacă ai rămâne numai cu ce am eu, cu o palmă de pământ și cu bățătura și tot n'ar trebui să te mai întrebi. Ai casă bună cu gospodărie aleasă, ai vite de muncă, ne ai pe toți ai tăi aci în Fireni, ca mâine mă duc și eu... Să fieși pe aici unul din ai noștri care să aibe grije de sufletul celor duși.

—Nu, nu pot. În Fireni nu rămân.

—Uită-te jos, în băătură, Silvestru! Cunoști tu piatra aceea mare cu creștături de nume pe ea?

—Nu, n'o cunosc!

—N'o cunoști, Silvestru? Ei, vezi, dacă ai fi văzut-o de mic copil, dacă te-aș fi ținut pe lângă mine și te-aș fi dus, nu în fiecare zi, dar în fiecare an, să colinzi hotarele moșiei Fireni azi ai plânge pe această piatră!

E piatra de hotar a moșiei Fireștilor. Țăranii după ce s'au împărțit între ei au scos-o din rădăcină și mi-au asvârlit-o în curte. Le era teamă că dacă voi mai ține piatra de hotar acolo sus, tot așa mai avea vreun drept asupra pământului dat lor. Pe ea e scris din neam în neam numele stăpânitorilor Firești—de până azi. Ea a strejuit năvala și lăcomia atâtor poftitori, pe vreme bună ca și pe vreme rea, și ne-a ținut numele și cinstea. I-aud și azi spunând: Ce mare-i hotarul Fireștilor! ..

Primăvara, când pe întinsul ogoarelor mișună pluguri streine, mă uit după ele cum se mișcă ca un furnicar, și mi frec ochii socotind că e un vis numai, dar mă uit iarăși și văd, mă încredințez că nu-s plugurile Fireștilor...

Și atunci piatra asta de hotar, pe care tu nu o înțelegi, mi se pare că se înalță, crește, că se umflă în colțurile ei, că se ridică până la cer, iar marginile ei se lărgesc și ating vechile hotare ale moșiei Fireni...

La nămiezi îi văd pe țărani poposind. Se adună în ciopor la marginea Dumbrăviței, sub pădurea răcătoasă de arini, și mi se pare că din adâncul ogoarelor plugurile au scormonit, au răscolit și au împrăștiat pe brazda neagră, pe care raza dogoritoare o usucă, oasele neamului Fireștilor.

Și atunci mă doare, mă doare Silvestru, și mi se pare că atâta lume îmi cere socoteală numai mie, de par că eu aș fi vinovat de cece s'a petrecut. Imi șterg ochii, întru în oada din spre dealul cu vii și mă închid acolo de nu ies cu zilele.

Și acuma cred că ai înțeles Silvestru, pentru ce te-am chemat, cred că ai înțeles că în această piatră de hotar bate, ca o limbă mare de clopot, inima Fireștilor...

Ia să ascuți tu noaptea, când se domolește tot satul, când nu se mai aude decât răsuflarea vitelor în șopru și în băătură, ia să ascuți tu cum bate inima în piatra asta veche, spartă pe alocuri și roasă de ploii și zăpezi...

—Nu, nu. Eu nu înțeleg nimic, cece înțeleg e că mâine trebuie să plec.

—Mâine? Cum, mâine pleci?

—Da, plec!

—Și... nu vrei să mai rămâi cu mine?

—Nu. Eu am alte griji, altă lume în mijlocul căreia trăesc. Sunt plecat de atâtea zile din orașul acela mare al lumii întregi și mi se pare că dacă mai stau o zi sau două voi înnebuni de-a binelea, cu vorbele astea fără înțeles, și cu oamenii ăștia sălbateci și morocănoși.

Nu, nu! Eu n'am ce căuta în Fireni.

Și Silvestru se repezi în camera în care se odihnise cele câteva zile și începuse să-și strângă lucrurile ce avusese cu el.

Și cuconu Din u se îndreptă spre mine și luându-mi mâinile într'ale lui îmi zise

Spune-i și d-ta să rămână...

Lacrimile își rupseră hotarul...

Pe ușa camerei unde Silvestru își dăduse și pregătea lucrurile de plecare zării în peretele din spre apus portretul cucoanei Ana cu un zâmbet în ochi și pe buze... Pare că spune: copil mai cuminte și mai frumos ca Silvestru nu e prin împrejurimi și s'hotărăie brice s'ar întâmpla, să-l trimit în „streinătate”. Cuconu: Dinu se uită peste semănăturile verzi ale sătenilor, care se îmbină cu marginea de răsărit a pădurii, și pironindu-și apoi privirile la piatra de hotar i se pare că încet, încet, se micșorează până ce-i fuge de sub ochi.

În bățatură vitele mugesc de secetă...

Am plecat dis de dimineață.

Căruta care mă ducea pe mine de la un loc a făcut la dreapta, spre oraș, iar trăsura lui Silvestru a trecut podul peste Dumbrăvița și a luat drumul spre gară.

Privesc în urma ei cum se ridică norii de praf, cum o învăluiesc și cum se pierde în depărtare...

Tropotul cailor mei răsună în umbra răcoroasă a pădurii din care picură stropi argintii de rouă.

Mă urmăresc și acum gândurile de peste noapte, căci cine a putut să adoarmă...

Și câte nu mi-a amintit camera aceea cu mireasma de poame pârguite, cu portretele vechi ale hoierilor Firești împodobite cu marama de borangic și cu pervazele ferestrelor vopsite în albastru.

Din spre ziuă, când de abia ațipisem m'am deșteptat în larma țaranilor, cari treceau în cărduri la prinăria satului.

Prinseseră azi noapte pe oamenii de curte ai Cuconului Dinu, așezând în locul de odinioară piatra de hotar a moșiei Fireștilor care nu mai putea sta în bățatura stearpă...

M'am uitat pe geam și am văzut-o într'un car înconjurat de o mulțime de săteni și i-am urmărit până au dus-o jos la apă și au aruncat-o în albia umflată a Dumbrăviței...

Vremea va curge cu apa...

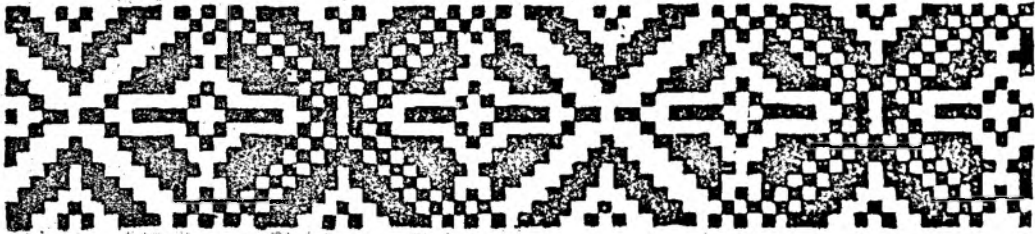
Vor veni vânturi mari, potoape de toamnă și înecuri de primăvară... Vor veni ca mâine, și cine știe unde va pune hotar, unde se va opri piatra de straje a pământului însuflețit al celei depe urmă fărămi a neamului Fireștilor.

Îl văd par'că și acuma pe Cănu Dinu dibuind cu privirile prin arșița lui captor, de sus din pridvorul cu stâlpii crestați, o dungă acolo sus, unde se îmbină semănăturile verzi cu pădurea.

Și par'că-l aud rugându-se să nu mai ajungă în primăvară, ca să mai vadă pe intinsul ogoarelor mișunând ca un furnicar pluguri streine, și nici copiii, pornind din leagăn ca să se piardă pe sub brazda neagră și proaspătă, cu miros de glie și de oase...

Iulian Predescu

Din ploaea răsvrătirii de scânteii..

Mi-e sufletul un luminiș de lac
In care-arunci cuvinte și privești
Cum peste lumi de tainice povești
Tremurătoare arcuri se desfac.

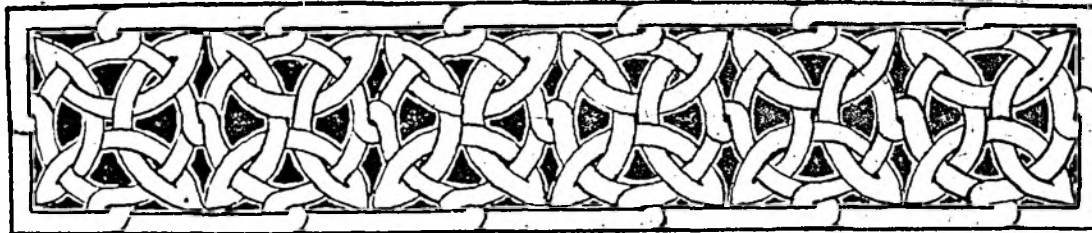
De stele'n veci mi-e sufletul sărac,
Căci nu'mprumut comorile cerești;
In unda lui doar tu te oglindești
Brodând în cercuri plutitor hamac.

Cuvinte grele azi ai aruncat
Și apa clocotind s'a ridicat
In mii de stropi pe mal împrăștiați.

Din ploaea răsvrătirii de scânteii
Ce s'a lăsat pe țarmii'nfrigurați,
Doi picuri mari s'au prins în ochii mei.

I. VANIA

Insemnări

„Tara noastră” — Revista dela Cluj, condusă de d-l Oct. Goga, cu No. 1 din 6 Ian. 1924 intră în al V-lea an al existenței sale. Reaparitia sa a fost o necesitate în epoca actuală, când o revistă nu mai înseamnă că trebuie să fie purtătoare de doctrină, de îndrumări, ci o galerie de deseme urite, de poezie și de proză, care foarte adesea se resping și se insultă ca pantoful de lac și opinca rău mirositoare din fabula d-lui Vasile Militaru.

Revista d-lui Oct. Goga are ceva din sufletul d-sale pe care l-am întâlnit în paginile „Luceafărului”, bună oară. Poetul care ne-a învățat sufletul cu Clăcașii, Oltul, Lăutarul, Dascălul și Apostolul când ni se adresează minții, scrie articole de bună călăuzire de politică națională. D-sa a știut să adune în juru-i un mănunchiu de scriitori cari au acelaș crez.

În acest număr d-l Al. Hodoș în articolul „Literatură de import”, analizează prin temeinice observațiuni dezorientarea și înstrăinarea literară a scri-

sului curent, ajungând la următoarele concluzii: *„E atâta sforțare vouă, atâta spirit de imitație și atâta strâmbătură nefirească în această literatură de import, încât cu drept cuvânt îi prezicem un scurt și sterp destin. Ieri era „en vogue” simbolismul parisian; astăzi a ajuns la modă expresionismul berlines. Pe noi însă nu ne poate încânta nici unul nici celălalt, căci inimile noastre caută firele vrăjite cari ne leagă de noi înși-ne....”*

Dar e surprinzător că în corpul aceluiaș număr, la rubrica „Insemnări”, găsim a precieri în disonanță cu cele de mai sus Scriitorul acestor rânduri, apreciind activitatea revistei „Gândirea”, care a intrat în al III. an, ne spune că ia „atitudine protionică străinismului literar”, și afirmă „tot mai mult nevoia unei continuități de spirit în dezvoltarea noastră culturală.”

Dând ospitalitate d-lui Adrian Maniu sau d-lui I. Minulescu, ce face poezie din Toamna care-i aduce:

„... o cutie de „Capstan”
„Și șigărl de foi din Rotterdam ...”

sau din invitația în franceză :

„—Donnez vous la peine d'entrer, Madame !...” nu pricepem cum ia „atitudine protivnică străinismului literar.” Cei mulți prin fericita achiziție a colaborării d-lor Nichifor Crainic și Cezar Petrescu — cari sunt rătăciți între Mării, Blagii și Minuleștii «Gândirei» — poate să afirme „nevoia unei continuități de spirit în dezvoltarea noastră culturală”.

C. D. I.

Neadevăruri. — Un prozator nou, publică în revista „Cugetul Românesc” Nr. 12, Decembrie 1923, o schiță: „Baba Ańica”. Dacă n'am fi și noi de pe apa Cerniei, dacă n'am cunoaște oamenii și locurile, și dacă n'am ști că de pe Ruget nu se vede nici-o casă în Baia, că localnicii pe acolo n'au și nu știu ce sunt „dormitoarele”, că nu se învelesc cu plăpumile și la șită zic „șindilă”, am trece cu vederea multe alte scăderi ale schiței d-sale. Poate că de când s'a depărtat de stâncile Cloșanilor și hălăduște prin „străinătăți”, a uitat d-l. Delacerna că acest dormitor e cum sunt în deobște toate dormitoarele țărani'or noștri din partea locului — cari de când se sparge mugu'ul și până pică frunza, dorm supt plapomă lui Dumnezeu; a uitat că o'dăița care-i adăpostește doar câteva luni peste iarnă de multe ori e cu pământ pe jos, luminată de o'paț și că acestei încăperi îi zic *sobă*.

Să ne întoarcem mai temeinic cu fața spre locurile de unde am plecat și să le înțelegem așa sum sunt.

M. G. — C. D. I.

Pe marginea cărților de altă dată

Cohorile de înțelepciune și simțire omenească zac în cărțile pecetluite de colbul vremii.

Din când în când simțim nevoia de de a ne sfătui cu ele și atunci — în liniștea nopții — la focul ce palid ne luminează, le răsfoim cu pietate. Și rând cu rând, viața de altădată se ntriripă din nou și clipă cu clipă trăim viața sufletelor ce ne privesc din seninuri.

Nu știu ce îndemn — puternic și stăruitor — m'a apropiat de scumpele mele cărți, de viețile acestea curate, cari luminează încă din negurile vremii.

Am ridicat lespedea timpului de pe prima carte, ce mi-a căzut sub ochi. Erau „Patriarhalele” lui Iosif. Am deschis cartea încet, cu frică să nu tulbur liniștea sufletescă a poctului.

Privirile se anină — rând pe rând — de cântecelul duioasă ale trubadurului blând, și sufletul se luminează de raze ce veniau din lumi trecute.

Copilăria lui Iosif în satul depărtat, bucuriile jocurilor în umbra nucului, strajă necîntită a oamenilor ce s'au perindat sub ramurile lui, chipul bunicii ce dincolo de nevătătură unui fus zăria o „lume părăsită” și o viață în ruină, plecarea în străini cari aveau să ștergă nevinovăția-i din ochi, re-întoarcerea apoi în satul pe care-l găsește schimbat și depărtat de sufletul său, sunt fărăme din viața unui om îndurerat.

Duios și naiv, cântecelul îi desvăluie întâmplări și simțiri, ce nu-ți mai sunt streine, ce te-au câștigat del

primul vers și pe cari le trăești și tu.

Și pare că stai la sfat cu poetul fermecător, în ochii căruia citești dorul către o lume ce nu mai este, din cari răsar abea imaginile minunate ale unor haiduci ce doinesc în drum spre brădetul munților, în timp ce negurile cresc din văi adânci și „tăcutul craiu al nopții se'naltă 'n zări„. Parfum din alte lumi și vremi vine în valuri să te adoarmă în fața ochilor împăienjeniți.

Poetul te poartă pe drumuri din alte timpuri și locuri, și-ai vrea deodată să fi mai aproape de acele vremi:

„Un biet lunic

„Adus din spate și pitic

„Să-mi mângâiu barba albă

„Să stau la foc, de somn să pic

„Visând la vremea dalbă

E o duioșie în aceste versuri, e un cântec care stârnește în suflet un dor ce te frământă.

Alte vremuri și alți oameni voia Iosif. Si nostalgia lui s'a strecurat în sufletele noastre, căci mai mult ca ori când ne trebuie astăzi îndreptare către cele ce au fost.

A. D.

Informații false—Intr'un manual — din fericire neaprobate de Ministerul Instrucțiunii, — dar care se utilizează în școlile minoritare șvăbești din Banat (Deutsches Lesebuch für die Banater Volksschulen verfasst von Peter Bachmann, Schuldirektor-Temesvar, Polatschke'sche Verlagsbuchhandlung), citim în bucată intitulată „Românii“, câteva informații care contribuie să ne înfățișeze în altă lumină decât cea adevărată.

Știm că, înainte de marel război, cărțile de geografie și manualele de citire, întrebuițate în școlile germane din București, erau pline de asemenea erori voite. A trebuit să se ridice câteva glasuri cari să atragă atenția organelor superioare ale învățământului pentru a se îndrepta falsurile. Și pe atunci faptul era inexplicabil, astăzi, mai mult ca oricând, se poate interpreta ca o lipsă de considerație pentru elementul românesc în casa căruia se adăpostește această zestre de neamuri minoritare.

Iată câteva din informațiile false:

„Românul iuoață omevoe și rar linubi străinc.... Cei dela câmp se ocupă cu agricultura, de oarece perseverează și aci, în obiceiurile vechi, nu iubesc inovațiile și rămân economiceste în urmă. Ei nu lucrează câmbul ca țaranul german sau ungar. Pentru acest motiv și pentru că și așa nu sunt pretențioși, nu rămân atașați de proprietatea lor și o trec în mâini streine..... Deși poporul românesc este inteligent și capabil de instrucție, este sărac și indiferent la cultură.

Cunoscându-ne în acest chip, nu e cu putință nici o apropiere, pe care se pare că noi mai mult decât dânsii o dorim. E un chip de a înțelege al vechiului regim de asuprire, care intenționat a prezentat în culori defavorabile pe Români, ca să le arunce totdeauna în față că nu sunt un element de cultură, că nu-și iubesc și muncesc pământul și deci merită să fie oblațuiți de alții.

Ce putem învăța dela străini—

În timpul din urmă, pe lângă mătăsurile și parfumurile fine, am importat dela străini toate apucăturile deșchiate și toate formele inerente excrescențelor de civilizație. Din lucrurile bune luăm prea puțin și cu teamă, — afară numai de cazul când copiem aidoma legile lor cari nu se potrivesc la noi. Trebuie, și e timpul, să rupem cu acest fel de a cunoaște apusul și de a-l lua ca îndreptar.

Răsfoiesc revista lunară „*La lettura*”, pe care o scoate marele cotidian din Milano „*Corriere della sera*” Costă numai o liră și cincizeci de centime și se înfățișează în minunate condiții de tehnică a tiparului și de literatură aleasă. Firește că ziarul jertfește pentru această publicație în numele unui rost cultural.

Mă gândesc la noi și mă înspăimântă spiritul mercantil ce însufletește ziarele noastre mari cari tipăresc foi cu pretenție de literatură, cum sunt, „*Adevărul*” sau „*Universul literar*”.

Cel dintâi e un magazin universal în care sunt expuse mărfurile tuturor scribilor sau absurditățile articolelor scump plătite, fiindcă sunt scrise de pene reputate. Cel de al doilea adăpostește în coloanele sale proza și poezia căznică a gazetărilor, cari între un reportaj și o convorbire telefonică, se îndeletnicesc și cu literetura. În afară de aceasta, formatul, hârtia, desemnul și execuția în general, nu contribuie de loc la cultivarea gustului masselor populare.

Marile noastre cotidiene pot învăța delă străini cum, cu puține cheltueli, pe cari fondurile ce le au le îngăduc, ar putea folosi, mai ales la noi, la răspândirea gustului pentru citit și pentru frumos.

C. D. I.

Din viețile sfinților: vol. I. de M. Sadoveanu și D. D. Pătrășcanu

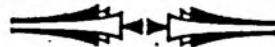
Cartea căzându-ne în mână când No. de față al DATINEI era sub tipar, nu putem spune acum ce avem datorită să spunem despre asemenea operă de înălțare sufletească și desăvârșit idealism

Nu putem spune de cât că ea a fost „*cartea de căpătâi*” a moșilor și părinților noștri, în ale cărei pilde au găsit temeinică îndrumare pe calea binelui și a puterii de jertfă.

Răfăciri: Acum câțeva vreme ziarele ne-au adus știrea că stăpânitorii de peste Nistru, au implântat în pământul pravoslavnicilor Ruși două urașe statui, una *Libertății* și alta lui *Iuda Vânzătorul*.

Păcat că sunt în două târguri depărtate, dar ar fi alături ce minunat ar glăsuși?... Ce pildă înfiorătoare de răfăcire morală! — Mai mare tribun al libertății de cât Christos n'a fost lărat pământului și totuși *Libertii Nebuni* ai celor aproape două mii de ani dela nașterea Lui, au nemurit în piatră și fier pe cel ce-l'a vândut pe 30 de arginți.

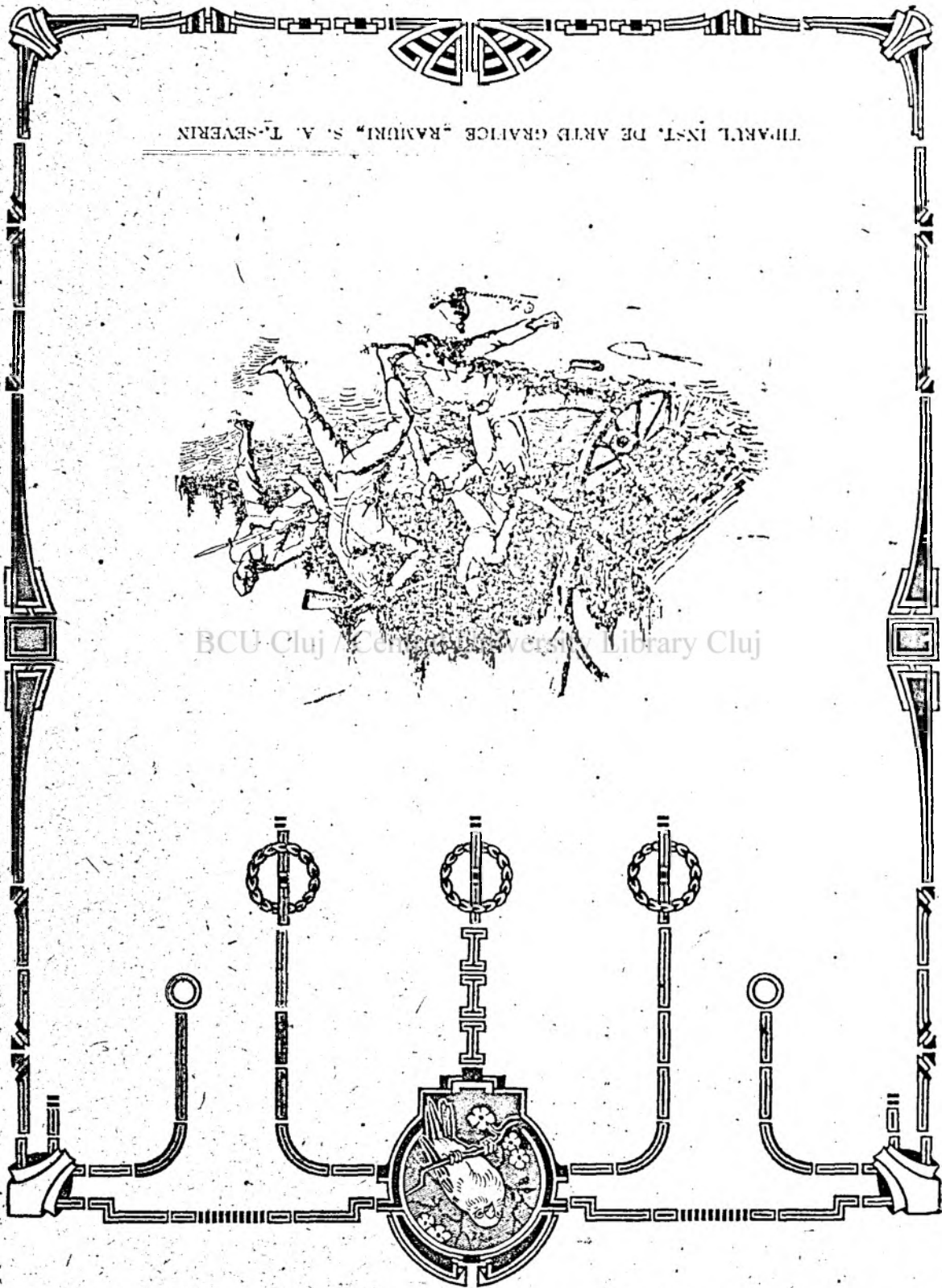
M. G.

TIPIARUL INST. DE ARTI GRAFICE "RAMURI", S. A. T. SEVERIN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Schițele-desemnuri proprietatea „Datinei”
Reproducerea oprită.*

Manuscrisele se primesc numai prin poștă.
Cele nepublicate nu se înapoiază.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

